

Paspoort

Naam: Arita Yolande Baaijens
Geboren: 10 januari 1956 in Ede
Opleiding: studeerde biologie in Amsterdam
Werk: ontdekkingsreiziger, schrijfster, fotograaf, bioloog; reisde vanaf 1988 met een eigen karavaan door de Sahara; in 2007 ging ze op expeditie in het Altai-gebergte in Siberië, in 2013 zocht ze er naar het mythische paradijs Shambhala; in 2017 startte ze in eigen land het tweejarige project Paradijs in de Polder met een bijbehorend werkboek.
Zie ook:
www.aritabaaijens.nl
www.paradijsindepolder.nl

Schrijver, ontdekkingsreiziger en kunstenaar Arita Baaijens zoekt nieuwe woorden en tekens, die onze verbondenheid met de natuur uitdrukken. „Altijd staan in Nederland nut en noodzaak voorop. Ik denk vaak: verdorie, waarom hebben we geen taal?” Daarom maakt ze nu een **Woordenboek voor de toekomst**.

REIZEN, PEINZEN EN SOMS VERDWIJNEN

‘Zullen we van dit verhaal een uitwisseling van gedachten maken?’, vraagt Arita Baaijens als ik haar bezoek in haar Amsterdamse bovenwoning met uitzicht op de Zuidas. Twee jaar geleden schreef ik een boek over landschapspijn, een woord dat voor het eerst werd gebruikt door trekvoegelocoloog Theunis Piersma.

Arita haalt landschapspijn vaak aan, vertelt ze, „om te illustreren hoe belangrijk het is om onze Nederlandse woordenschat uit te breiden met woorden en symbolen die verbondenheid met landschap uitdrukken.”

Op haar website paradijsindepolder.nl roept ze daarom mensen op om vondsten in te sturen. ‘Bosbadden’, je onderdompelen in de sfeer van een bos, is zo’n nieuwtje. Of ‘verdwinplek’, een plek in de natuur waar je je ongezien en alleen waant.

Landschapspijn riep de afgelopen jaren veel emoties op, zeg ik. Twee weken geleden nog pleitten twee hoogleraren aan de Rijksuniversiteit Groningen in deze krant voor de afschaffing ervan omdat het woord partijen tegen elkaar zou opzetten. Laten we het vervangen door ‘landschapswaarde’, schreven ze. Landschapswaarde veroorzaakt immers geen pijn, heimwee of boosheid.

Baaijens: „In Nederland zijn we getekend door het knokken tegen het water. We zijn een land van ingenieurs en daardoor kijken we vaak met een technische blik naar onze omgeving. Zolang je inbreng rationeel en kwantificeerbaar is mag je in Nederland meedoen met de discussie, maar als het emotioneel wordt sta je buitenspel.”

Ik kom in beleidsdiscussies termen tegen als de ‘omvorming van natuur’ of ‘netwerken van lijnvormige landschapselementen’.

„Ja, weg ermee. Laten we liever de taal omvormen zodat het **Woordenboek voor de toekomst** straks barstensvol woorden, tekens en verhalen staat die onze band met de natuur en het landschap benadrukken.”

Voor je laatste boek Paradijs in de Polder ben je op expeditie gegaan in Nederland. Je bent: Schrijven over lotsverbondenheid tussen mens en omgeving viel nog niet mee in een land met een blinde vlek voor begrip-

hengeltje vist lees je het water. Je bent de hele tijd bezig met die dobber en dat water en die plek, en de lucht en het weer. Er zijn nog wel mensen die in gesprek zijn met een plek maar de meesten van ons niet meer. Wij beschermen ons met een auto, met een telefoontje of met onze gedachten.”

Nadat je op een onbewoonde bergtoendra kampeerde schreef je: ‘Natuurlijk is het landschap beziel’, maar je hebt jezelf lang tegen dat inzicht verzet.

„Ja. Ik heb er tien jaar over gedaan. Te treurig voor woorden. Voor mij was de wetenschap de enige manier om achter de waarheid te komen. Tijdens reizen, waar alles onzeker was, greep ik daar altijd als een soort stroming naar terug. Als ik mensen over sjamanen en geesten hoorde praten, dacht ik: flikker op met die zoi. Jullie hebben misschien gelijk maar de wetenschap heeft iets meer gelijk dan jullie.”

Op die Siberische toendra veranderde dat. Je voelde de bezieling van het landschap. In Paradijs in de Polder schrijf je: ‘Mijn weten had niets met de ratio van doen. Het zetelde lager, ergens ter hoogte van mijn buik en hoewel ik geen formule of bewijs kon overleggen, twijfelde ik geen moment aan de juistheid van dat lichamelijke weten.’

„Ik dacht altijd; als ik mijn principes loslaat word ik net zo erg als al die theevrouwjes en wicelroedelopers die ik overal ter wereld tegenkom. Maar toen ik dat inzicht kreeg, merkte ik ook dat we in het Nederlands geen woorden hebben om onze verbondenheid met de natuur uit te drukken. Ons handelingsperspectief is verengd tot meten is weten en dat is jammer want mensen die de natuur als beziel beschouwen, gaan daar anders mee om. Dat waar je om geeft ga je niet zomaar omhakken, of kapot spitten.”

Toch is het best moeilijk om die emoties te tonen. Mijn allereerste landschapspijn-verhaal was het engste verhaal uit mijn hele loopbaan. Je voelt op je klompen aan dat je het verwijt krijgt dat je door de tranen in je ogen de werkelijkheid niet meer ziet.

„Jahaaaaa. Ik was ook bang om belachelijk gemaakt te worden. Voor mijn een na laatste boek **Zoektocht naar het Paradijs**, dat eigenlijk over Siberië gaat, heb ik wel twee jaar een schrijfblokkade gehad.”

Waarom dan?

„Ik was bang dat ik als een soort kruiden-vrouwje zou worden weggezet. Dat mensen zouden denken: God daar heb je er weer zo een die het licht heeft gezien en ineens met kabouters en trollen aankomt. Ik heb nog steeds bedenkingen hoor, bij sjamanen en kabouters, maar ik begrijp nu beter wat ze verbeelden. In West-Ierland sprak ik boeren met getekende rode koppen van de weersinvloeden en spierballen van het harde werken die me over elfen vertelden. Dat kun je sceptisch of ironisch beschrijven, dat is natuurlijk veiliger, maar dat wilde ik niet. Ik wilde ze begrijpen.”

En dat was eng?

„Ja. Maar toen ik eenmaal doorhad dat er meer manieren zijn om naar de werkelijkheid te kijken, toen werd het leuk. Toen dacht ik: ooooooh...” Ze zucht. „Je kunt dus >>

pen en verschijnselen die in Ierland en Siberië doodnormaal zijn.’

„In Siberië passeerde ik op een bergpas een jonge schaapherder. Die jongen was, net als mijn gids, voortdurend in gesprek met het zwerm, de roofvogels en het rusteloos bewegende gras. Het steppeland is voor de mensen daar geen decor of levend behang maar een ademend landschap met grote zeggingskracht.”

Zijn dat kwijt?

„Laatst wandelde ik met een groep mensen in Zeeland, om te kijken hoe ze op het landschap reageerden. Nou was ik misschien een beetje streng maar ik zei: ‘Jullie lullen al de hele dag, nu wil ik dat je je verhoudt tot waar je bent’. Maar dat was bijna onmogelijk. Dus ja, zonder als een ouwe taart te willen klinken hoor, want ik doe het zelf ook, maar wij leven in ons hoofd. We zijn stadse astronauten. We wortelen niet meer, al denk ik dat boeren en vissers nog wel verbondenheid met hun omgeving voelen. Als je met een